

ustvaril to zemljo in ono nebó, ki je ustvaril človeka, ki mu je podelil prednost (pred drugimi stvarmi), ki je postavil Darija za kralja“ ... In h koncu istega napisa (N R a, 5.) prosi boga tako-le: „... Čuvaj, Auramazda, vsega zla mene in moj rod in to deželo (Perzijo). Za to prosim Auramazdo. Človek! zapoved Auramazdina ti je že razodeta (namreč po preroku Zoroastru): Ne zapusti pravega pota, ne ponižaj se do nizkosti, ne kaži se kot žival!“

Nekateri pisatelji menijo celó, da je bil Darij Histaspov monoteist in sicer čestilec boga Auramazde. Tudi o njegovem predniku Ciru se je to do sedaj v obče mislilo. A temu ni tako. Zaratustrina ali Zoroastrova vera, katere sloni na dualizmu, t. j. na veri v dobrega (Auramazda-Ormuzd) in slabega boga (Agramainjus-Ahriman) je bila že tristo let pred Darijem Histaspovim pri Perzih običajna. Mimo tega se kaže Darij v svojem perzepoljskem napisu *H* politeista, moleč tako-le: „Pomozi mi, Auramazda, z bogovi poganskimi vred, brani Auramazda, to deželo pred napadi sovražnikov, pred nerodovitnostjo, pred sleparijo“ ... Tudi Kserks, Darija Histaspas sin, govori o „drugih bogovih“, ki so poleg najvišjega — Auramazde.

Na četrti plošči behistanskih napisov našteva Darij na kratkem imena premaganih upornikov in kraljev. ... „Odkar so se uprli proti meni kralji, vojskoval sem se devetnajstkrat, po volji Auramazde sem njih (čete) uničil in zajel devet kraljev.“ Nato sledé imena one nesrečne devetorice; ali izdolbene podobe vrh teh napisov ne predstavljajo devet, ampak deset upornikov. Prvi upornik, ki se vije pod nogami zmagovalca Darija Histaspovega je, kakor napisi pričajo, laži-Smerd ali mág Gaumâta. Za njim stoji ob vrvi zvezan Atrina, ki je hotel biti kralj suzijanski. Naslednji je Nadintabel, ki je hotel zavladati v Babiloniji. Tretji ob vrvi je Fravartis (Fraortes), Medec, ki je izkušal obnoviti medsko kraljestvo. Četrti se zove Martija, rodóm Perz, ki je pobunil Suzijano. Peti je Citratakma, ki se je kakor prejšnji izdajal za potomca Kijaksarovega. Šesti je Perz Vahjazdata, ki je kakor laži-Smerd hotel pubuniti Perzijo zoper Darija, rekoč, da je sin Cirov. Sedmi je Araka, ki je lagal, da je Nabukadnezar, sin Nabunedov ter pobunil Babilonijo. Osmi je Frada, govoreč, da je kralj Magijane. Deveti, z visoko, šiljasto kučmo, je Saruka, Skit.¹⁾

Kako razsežno in močno je bilo Darija Histaspas kraljestvo, spozna se iz števila dežel, katere si je osvojil in katerim je vladal. Kakor znano, je Darij napravil iz teh devetindvajset satrapij. „Tako govori Darij kralj: Te so provin-

cije, katere sem osvojil jaz zunaj Perzije. Jaz sem je podvrgel svoji oblasti. Dajale so mi davek, kar sem jim ukazal, to so zvršile natančno; moj zakon so izpolnjevale: Medija, Suzijana, Partija, Arija, Baktrija, Sogdijana, Horazmija (Huvarazmija), Saraka, Arahozija, Satagidija, Gandara, Indija, Šaki (Skiti) Amirgijci, Šaki strelci z lokom, Babilonija, Asirija, Arabija, Egipt, Armenija, Kapadocija, Šparda (Lidija?), Jonija, Šaki (Skiti) prekmorci, Škudri (v Traciji), Jonci kitonosci, Put (Libija), Kosejci (Kušitje?), Mačija (v Arabiji ali pa Maksu v Libiji), Karka (Καρκαδίων = Karthago ali pa Kolhida).“ N R a, 3.

Darij Histaspov ima zasluge tudi za Egipt, ker je dovršil stari prekop, ki je vezal Nil z Rdečim morjem.

Že največji izmed Faraonov Ramses II. je bil začel ta prekop zaradi pomorske trgovine, nadaljeval ga je Faraon Necho, dovršil pa Darij Histaspov. To pričuje sueški klinopis *b*, št. 3, ki tako slóve: „Kralj Darij tako-le govori: Jaz sem Perz in sem si s pomočjo Perzov osvojil Egipt. Dal sem ta prekop prekopati od reke Nila z imenom tje do morja, ki prihaja od Perzije sém (t. j. Rdeče morje)“. — To potrjuje tudi Herodot Hist. IV. 39 pišoč v latinski prestavi: in sinum arabicum, in quem Darius fossam ex Nilo duxit; in II. 158: Psammiticho vero in Aegypti regnum successit filius Necos. Hic primus fossam aggressus est ducere in Erythraeum mare ferentem, quam deinde Darius Persa iterum effodit, cujus longitudo est 4 dierum navigatio, latitudo autem tanta, ut duae naves remis agitatae simul navigare possint.

Ker se je ta prekop sam ob sebi zasipal, kakor tudi dandanes sueški, sta ga morala pozneje obnavljati Ptolemej II. (Filadelf) in cesar Trajan. Dandanes je popolnoma zanemarjen ter se ne rabi več.

Že iz navedenih napisov se razvidi moralna in fizična krepost tega perzijskega samodržca, velikanskega v svojih poskusih in delih, skrb-

Iz domovine. X. (Sličica Barage.)

¹⁾ Glej podobe teh upornikov na sliki behistanske stene ob vrhu str. 408.